

jelöltek részére összeállítaná valaki az elemi iskolai és tanítóképző-intézeti növendékek lélektanát. Egybe kellene állítani a tanítóképző-intézeti tanári munkát jellemző vonásokat. Majdnem hiányzik irodalmunkból a tanító lélektanára még az utalás is. Szükséges volna, ha a tapasztaltabb tanárok ez irányban jó megfigyeléseket közölnének. (Éppen ezért szívesen felemlítjük Szabó Lászlónak *Adatok a tanító lélektanához* c. tanulmányát; székfoglaló a M. Pædagogiai Társaságban 1916 márc. 17-én.) Szükséges volna megírni az egyes tantárgyak tanításának történetét, össze kellene állítani a tanítóképzésnek magyar irodalmát.

Ezeket tartjuk legközelebbi feladatainknak a tanítóképzés terén. A népnevelés mérhetetlen fontosságának tudatában tegyünk meg minél előbb minden lehető a tanítóképző-intézetben folyó munkának mélyítésére s a tanítóképzőknek a mai kor szükségleteinek megfelelő tökéletesebbé tételére.

Kováts Alajos.

Politizálás az iskolában.

Politikai vitatkozások alól nem igen vonhatta ki magát az ember sem a háború előtt, sem a háború alatt és nem vonhatjuk ki magunkat most sem. A viták — aszerint, hogy hol és kik között — nagyon sokféle hangnemben folynak; hol enyhébb, hol szenvedélyesebb formát öltenek s nem egyszer keserű kifakadásokra adnak alkalmat. Az a kérdés most már, hogy az iskola vagy a tanári szoba szorgalmi időben alkalmas-e politikai vita-csatákra? Szabad-e politikai vitákat rendezni ott, ahol a becsületes iskolai politikának oly sok kérdése kifejtésre vár? Fontosaknak tartom ezeket a kérdéseket s szeretnék teljes elfogulatlansággal felelni rájuk.

Lássuk először az óráközi szünetek mikénti felhasználásának azt a példáját, mely úgyszólván rendszerré lett majdnem minden iskolában.

Az óráközi szünetek alatt a tanár is, a tanítvány is pihenni szeretne. A gyermeknél a pihenés sétálásban, szaladgálásban és játékban nyilvánul. A tanár pihenő foglalkozásképpen szeretne olvasgatni, órára előkészülni (erre is van még eset!), esetleg csendes társalgás vagy dolgozatjavítás közben egy cigarettát elszívni. Boldog az a szaktanár, akinek szertára van s csakugyan azt a pihenő foglalkozást választhatja, amely neki jól esik. De a többi tanár a testületi szobára van utalva s jaj annak a szegény tanárnak, aki ott a heves politikai szócsaták közben saját akarata szerinti pihenést szeretne biztosítani magának. Önkénytelenül is belesodródik a vitatkozásba s

mert mást nem tehet, ő is szidja a pártokat és pártférfiakat csengetésig, sőt csengetés után is. Ha ilyenkor egy-egy tanuló bedugja a fejét, hogy dolgozatot levigyen, vagy hogy kérdezzen valamit az osztályfőnökétől, a tanuló hangját nem hallja meg senki, a gyermek pedig, megijedvén a nagy lármától, visszahúzódik s a künn állókkal tudatja: «Most nem lehet, a tanár urak veszekednek.»

A csengetés után kezdődik a kijózanodás, naplók keresése s a tanári szoba ajtaja előtt összegyűlt gyermekhad kihallgatása, szertári tárgyak előkeresése stb. Ezzel korántsem akarok a pernyi pontossággal való órára menés mellett síkra szállni, de az igenis bizonyos, hogy a politikai vitatkozások a tanításnak nyugodt menetére az idegek felkorbácsolásával károsan hatnak s a maguknak csendesebb szórakozást szánt tanároknak jogos elkeseredést okoznak.

A fentebb mondottak nem azt jelentik, hogy a pedagógus ne foglalkozzék politikával. Sőt feltétlenül szükségesnek tartom, hogy foglalkozzék vele, mert a tanügyi újítások is szoros kapcsolatban vannak a politikával. A kultúrpolitikusokat és pedagógusokat egyformán kell hogy érdekelje mind a kettő. Nagyszabású újításoknak gyors ütemben való keresztülvitelére van szükség az egész tanügyi politikában, de a hozzávaló munkának helyét és idejét, a hozzávaló munkakerőket és eszközöket helyesen meg kell választani. E nagy újító munkának helye lehet az iskola is, csakhogy nem szorgalmi időben.

Sokan vannak a pedagógusok között, kik nem járnak pártkörü gyűlésekre, nem járnak körökbe, kaszinókba s ez is oka lehet annak, hogy a politikai viták az óráközi szünetekben játszódnak le. De szerintem ezeket a vitákat lehetne rendezni az iskolában máskor is; akár mindennap összejöhetnének a testület tagjai olyan időpontban, amikor az óráközi csengetések nem zavarnák őket a vitatkozásban. Ilyenkor — tehát a délutáni szorgalmi időn kívül — a tanári könyvtár óre is inkább ráérne, hogy az iskolába járó folyóiratokat, esetleg napi- és hetilapokat az érdeklődő kollégáknak rendelkezésére bocsássa. Ha a tanárok tudnák, hogy az iskolában a tanári és könyvtári szoba a délutánnak bizonyos óráiban rendelkezésükre áll, meg vagyok róla győződve, hogy az ilyenformán társalgó- és olvasószobává átváltoztatott testületi szobát sokan látogatnák. A tanári könyvtár órének sem kellene mindennap bemennie, mert napos-rendszerrel egy tanárra egy héten legfeljebb egyszer kerülne a sor a könyvtárosi teendők elvégzésében. Ez már azonban részletkérdés az eszme megvalósításában; céloom inkább csak az, hogy az eszme helyességéről az illetékes tényezőket meggyőzzem.

Visszatérek tehát a pedagógiaiilag oly helytelenül felhasznált óráközi szünetekre, melyek ma úgyszólván csak arra valók, hogy

elzárkózzunk a gyermekek elől. Hány helyen ki van írva a tanári szoba ajtára: «Tanulóknak a tanári szobába belépni tilos!» Azt kérdezem: miért? A nagy, politikai és felekezeti viták miatt?

Mostanában a tanulók lelkülete is nagy változásokon ment keresztül, tehát ha kérdeznivalójuk van, hadd kérdezzenek. Óra alatt, ha a tanulók a tárgytól eltérő dolgokról akarnak érdeklődni, legtöbbször leintjük ezzel a mondással: «Nem tartozik ide». Szerintem szükséges, hogy a kapcsolat a tanár és a tanítvány között fennálljon óra alatt épp úgy, mint az óráközökben. Politizálás helyett, ha más iskolai elfoglaltságunk nincs, a tanulók között van a helyünk. Gondoljuk meg, hogy a tanulók száma iskolánként 400—1000 között váltakozik, a testületi tagok száma pedig ennek a számnak csak kis százaléka. Ha mármost óra alatt nem érünk rá mindenre felelni, a szünetek alatt meg elzárkózzunk: mikor beszélgethessünk bizalmasabban azokról a kérdésekről, melyekre a feleletet a tanulók mitőlünk várják?

A tanulóknak a «felügyelő tanárok» szereplése nem nagyon tetszik s éppen azért néha ők is elzárkóznak előlük, hogy megfelelő szórakozást kereshessenek maguknak (ilyen a cigarettázás!). A tanulók már ismerik az egyes «felügyelő tanárok» szokásait s felügyelői hivatásuk alatt nem igen zaklatják őket kérdésekkel, vagy ha mégis kérdeznek valamit, csak azért intéznek kérdést, hogy azalatt a felügyelet szüneteljen.

Ha minden felügyeleti beosztás nélkül vagy akár beosztással a tanárok jórésze a tanulók között járkálna, ennek jótékony fegyelmező hatása az órákra is kiterjedne. A tanár és a tanítvány együtt dolgozzék s együtt legyen pihenés alatt is. Ennek a rendszernek üdvös voltáról a gyakorlatban még nem lehetett alkalmam meggyőződni, mert tizennégy évi szolgálatom alatt még nem tanítottam olyan iskolában, ahol ezzel a rendszerrel találkozhattam volna.

Benedek János.

VEGYES.

Miniszteri programcikk. Most az «új» foglalkoztatja, nyugtalanítja, izgatja az elméket világszerte. Mindenütt újjászervezésről, újtásokról, megújulásról beszélnek, írnak. A dolgoknak ilyen alakulása egyébként már a háború küszöbén sejthető volt. (l. *M. P.* 1915, 28—53. l. «Új idők»). Amikor e folyóiratnak volt szerkesztője megírta «*Benső megújulás*» c. komoly cikkét (*M. P.* 1918, 564—66), ugyanakkor az egyik porosz közoktatásügyi miniszter is papirosra rötta az «új»-jal kapcsolatos gondolatait. A *Monatschrift für höhere Schulen* nov.-dec.-i száma érdekes meg-